

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Puskarski

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Agnieszka Murzynowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zajkowskiego,
w sprawie **K. Z.**

skazanego z art. 157 § 1 k.k.w zw. z art. 156 § 2 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 8 marca 2023 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 23 czerwca 2022 r., sygn. akt II Ka 347/21,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Jarosławiu

z dnia 30 kwietnia 2019 r., sygn. akt II K 1224/18,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Przemyślu do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym;**

**2. zarządza zwrot na rzecz oskarżonego K. Z.
wniesionej przez niego opłaty od kasacji.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Jarosławiu wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2019 r., sygn. akt II K 1224/18, uznał K. Z. za winnego tego, że w dniu 13 sierpnia 2016 r. w J., woj. [...] działając z zamiarem bezpośrednim pobicia uderzył pięścią w twarz M. J. w wyniku czego upadł on na twarde podłoże doznając ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci złamania kości skroniowej prawej i piramidy kości skroniowej prawej oraz łuski kości potylicznej po stronie prawej, licznych ognisk stłuczenia płata skroniowego prawego oraz licznych ognisk stłuczenia płata czołowego lewego mózgu, rozległego obrzęku pourazowego mózgu i krwiaka przymózgowego po stronie prawej, które to obrażenia spowodowały u niego chorobę realnie zagrażającą życiu, tj. przestępstwa z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i za to na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.k. przy zastosowaniu art. 4 k.k. wymierzył mu karę 4 lat pozbawienia wolności, zaś na podstawie art. 46 § 2 k.k. orzekł na rzecz pokrzywdzonego M. J. nawiązkę w kwocie 50 000 złotych.

Orzeczenie to zaskarżone zostało w całości apelacją obrońcy oskarżonego, w której zarzucono:

- „a) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. mającą wpływ na treść zapadłego w sprawie orzeczenia poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów bez uwzględnienia zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego i przyjęcie za podstawę opisu czynu przypisanego oskarżonemu okoliczności nie wynikających z treści dowodów przeprowadzonych w toku postępowania tj. >>działania z zamiarem bezpośrednim pobicia<<;
- b) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. mającą wpływ na treść zapadłego w sprawie orzeczenia poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów bez uwzględnienia zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego i przyjęcie, iż pokrzywdzony jak i jego towarzysz M. G. nie nawiązywali żadnego kontaktu z oskarżonym wewnątrz lokalu S., zachowanie M. G. nie było w żaden sposób prowokacyjne czy agresywne i brak jest jakichkolwiek motywów uzasadniających wymierzenie ciosu pokrzywdzonemu, ustalenie że z nagrania nie wynika, że pomiędzy wymienionymi a oskarżonym doszło do jakiegokolwiek wymiany zdań, podczas gdy na rozprawie w dniu 3.01.2019 r. (k. 480) Sąd stwierdza z urzędu, że M. G. nawiązuje rozmowę

z mężczyznami siedzącymi przy stoliku, a na k. 481 znajduje się oświadczenie M. G., który po odtworzeniu mu nagrania z wewnątrz lokalu podaje, że wynika z niego, że >>doszło do wymiany kilku zdań pomiędzy nim a osobami przy stoliku<< - w tym zakresie odmowa przyznania przymiotu wiarygodności wyjaśnieniom oskarżonego;

dodatkowo – przekroczenie przez Sąd zasady swobodnej oceny dowodów i wybiórczą ich ocenę poprzez oparcie ustaleń faktycznych dotyczących uderzenia i upadku M. J. o zeznania świadka I. P. k. 52, podczas gdy słuchana przed Sądem jako świadek nie podtrzymała tej części zeznań, które dotyczyły przebiegu zajścia na zewnątrz lokalu, gdyż jak podała wewnątrz lokalu (gdzie się znajdowała) było jasno, na zewnątrz ciemno, wszystko odbijało się od szyby, nie widziała momentu uderzenia a policja wywierała na nią presję i podpisała co chcieli usłyszeć (k. 438 i nast.) – w związku z czym nie mogła wiarygodnie zeznać co do przebiegu zajścia w dniu 23.08.2018 r. (k. 50 i 51), gdyż słuchana przed Sądem konsekwentnie podała, że w rzeczywistości nie widziała momentu uderzenia pokrzywdzonego;

- c) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 4 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., mającą wpływ na treść zapadłego w sprawie orzeczenia, poprzez dokonanie przez Sąd *meriti* wybiórczej oceny materiału dowodowego i przyjęcie za podstawę ustaleń faktycznych okoliczności przemawiających wyłącznie na niekorzyść oskarżonego w zakresie przebiegu zdarzenia z jego udziałem;
- d) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., mającą wpływ na treść zapadłego orzeczenia, poprzez rozstrzygnięcie nie dających się usunąć wątpliwości wynikłych na tle stanu faktycznego sprawy na niekorzyść oskarżonego – w szczególności poprzez ustalenie, iż oskarżony >>działał z zamiarem bezpośrednim pobicia<< oraz zadał pokrzywdzonemu uderzenie >>pięścią< w twarz i w tym zakresie oparcie się na zeznaniach świadka M. K., którego relację co do przebiegu zdarzenia Sąd ocenił jako pozbawioną wiarygodności (świadek podaje 2 wersje co do sposobu zadania uderzenia [k. 472 i k. 481] ostatecznie przyznając, że składał fałszywe zeznanie co do przebiegu zdarzenia);
- e) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 192 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., mającą wpływ na treść zapadłego w sprawie orzeczenia, poprzez przesłuchanie

pokrzywdzonego M. J. bez udziału biegłego psychologa celem ustalenia czy pokrzywdzony ma zachowaną zdolność postrzegania i odtwarzania postrzeżeń, w sytuacji gdy uraz jakiego doznał pokrzywdzony, jego umiejscowienie i konsekwencje w sferze neurologicznej i psychicznej (m.in. częściowa amnezja) pociągały za sobą konieczność ustalenia w/w zdolności postrzegania i odtwarzania faktów, gdyż uzasadniona z racji powyższego była co do tego wątpliwość;

- f) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 196 § 3 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 pkt 2 i 5 k.p.k., mającą wpływ na treść zapadłego w sprawie orzeczenia, poprzez oddalenie wniosku obrońcy w przedmiocie powołania w sprawie innego biegłego spoza listy biegłych SO w Przemyślu celem sporządzenia przez niego opinii w przedmiotowej sprawie, w sytuacji gdy dotychczasowa opinia biegłego nie odpowiadała na wszystkie istotne kwestie związane z ustaleniami faktycznymi sprawy, a w toku sprawy ujawniły się powody osłabiające zaufanie do biegłego;
- g) obrazę przepisów prawa procesowego – art. 4 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k., mającą wpływ na treść zapadłego w sprawie orzeczenia, poprzez oddalenie wniosków dowodowych obrońcy oskarżonego zawartych w punktach 1,2,5 i 6 pisma dnia 12 lutego 2019 r. (data złożenia w Sądzie), tj. wniosek o zobowiązanie pokrzywdzonego do wskazania na piśmie placówek medycznych, z których pomocy korzystał w związku z obrażeniami, zwrócenie się przez Sąd do wskazanych placówek z żądaniem przekazania pełnej dokumentacji medycznej dot. pokrzywdzonego; przesłuchanie świadka lek. Med. J. S.; powołanie biegłego z zakresu neurochirurgii, w sytuacji gdy przeprowadzenie w/w dowodów było niezbędne dla poczynienia prawidłowych ustaleń faktycznych w sprawie, skutkujących odpowiedzialnością oskarżonego w tym dla ustalenia realizacji znamion z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zakresie choroby długotrwałej, nieuleczalnej lub realnie zagrażającej życiu;
- h) obrazę przepisu prawa materialnego – art. 46 § 2 k.k. poprzez zasądzenie od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonego nawiazki w kwocie 50.000 zł w sytuacji, gdy kwota ta znacząco wykracza poza zakres kompensacyjny środka w sytuacji, gdy oskarżony wypłacił dotychczas na rzecz pokrzywdzonego świadczenie w kwocie 60.000 zł;

- i) obrazę przepisu prawa procesowego – art. 627 k.p.k. poprzez zasądzenie od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych, w tym tytułem wydatków 5.080,20 zł, w sytuacji gdy wobec oskarżonego orzeczono kilkuletnią karę pozbawienia wolności, oskarżony nie posiada majątku, ani stałego źródła dochodu, w związku z czym uiszczenie ich jest wręcz niemożliwe;
- j) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że oskarżony działał z zamiarem bezpośrednim pobicia;
- k) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że oskarżony bezpośrednio przed zdarzeniem nie był w żaden sposób zaczepiany, czy też prowokowany przez pokrzywdzonego i jego kolegę M. G.;
- l) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że oskarżony zadał pokrzywdzonemu uderzenie >>pięścią<< w twarz;
- m) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że nie istnieją przesłanki na podstawie których można byłoby postawić pozytywną prognozę kryminologiczną wobec oskarżonego;
- n) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że oskarżony wywołał u pokrzywdzonego chorobę realnie zagrażającą życiu, w sytuacji gdy I opinia biegłego z 16.08.2018 r. wskazywała na zaistnienie u pokrzywdzonego ciężkiej choroby długotrwałej lub nieuleczalnej. Oskarżony winien odpowiadać za normalne skutki i następstwa działania, a w toku postępowania Sąd zaniechał przeprowadzenia postępowania dowodowego celem ustalenia czy stan zdrowia pokrzywdzonego nie uległ pogorszeniu w wyniku nieprawidłowego leczenia lub zaniedbań medycznych, co może sugerować dokumentacja medyczna – biegły w treści opinii ustnej z 16.04.2019 r. wskazuje, że realne zagrożenie życia pokrzywdzonego trwało od momentu przeniesienia pacjenta z Oddziału Chirurgicznego na Oddział Intensywnej Terapii i Anestezjologii, tj. po 4-5 dniach pobytu w szpitalu;
- o) rażącą niewspółmierność kary orzeczonej wobec oskarżonego w wymiarze 4 lat pozbawienia wolności, co stanowi dolegliwość zbyt surową, wykraczającą poza cele prewencji szczególnej i ogólnej, wykraczającą poza stopień winy oskarżonego;

p) obrazę przepisu art. 63 § 1 k.k. przez nieprawidłowe zaliczenie oskarżonemu na poczet kary pozbawienia wolności okresu zatrzymania i tymczasowego aresztowania od dnia 27 września 2018 r. godzina 15:05 do dnia 30 kwietnia 2019 r., podczas gdy rzeczywiste pozbawienie wolności oskarżonego miało miejsce od dnia 19 sierpnia 2018 r. w związku z jego zatrzymaniem tego dnia do przedmiotowego postępowania na mocy ENA”.

Powołując się na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku przez zmianę opisu przypisanego czynu polegającą na wyeliminowaniu ustalenia, że sprawca działał z bezpośrednim zamiarem pobicia i uderzył pokrzywdzonego pięścią, zakwalifikowanie jego zachowania jako przestępstwa z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 156 § 2 k.k. oraz wymierzenie kary w najniższym ustawowym wymiarze. Nadto obrońca wniósł o zasądzenie od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonego nawiazki w wysokości 10.000 zł, prawidłowe zaliczenie na poczet kary okresu rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie i zwolnienie oskarżonego od kosztów. Alternatywnie skarżący wniósł o zmianę wyroku przez orzeczenie kary w najniższym ustawowym wymiarze oraz nawiazki w wysokości 10.000 zł, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Wyrok został zaskarżony także przez prokuratora, który w apelacji wywiedzionej na niekorzyść oskarżonego w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze zarzucił rażącą niewspółmierność wymierzonej oskarżonemu kary pozbawienia wolności i wniósł o zmianę orzeczenia przez wymierzenie oskarżonemu kary 5 lat pozbawienia wolności.

Po rozpoznaniu wywiedzionych apelacji, Sąd Okręgowy w Przemyśle wyrokiem z dnia 5 września 2019 r., sygn. akt II Ka 232/19, zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób że uznał K. Z. za winnego tego, że w dniu 13 sierpnia 2016 r., w J., woj. [...], działając w zamiarze bezpośrednim spowodowania obrażeń ciała, poprzez uderzenie pięścią w twarz M. J. spowodował, że pokrzywdzony przewrócił się i uderzył głową w twarde podłoże, doznając w ten sposób złamania kości skroniowej prawej i piramidy kości skroniowej prawej oraz łuski kości potylicznej po stronie prawej, licznych ognisk stłuczenia płata skroniowego prawego oraz licznych ognisk stłuczenia płata czołowego lewego mózgu, rozległego obrzęku

pourazowego mózgu i krwiaka przymózgowego po stronie prawej, które skutkowały u pokrzywdzonego ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu w postaci choroby realnie zagrażającej życiu, tj. przestępstwa z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i za to, na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., skazał go na karę 4 lat pozbawienia wolności.

Kasację od tego wyroku wywiódł obrońca skazanego zarzucając rażące naruszenia prawa procesowego, które miały istotny wpływ na treść wydanego w sprawie prawomocnego wyroku tj.:

1. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez przekraczającą granice swobody, sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania ocenę zgromadzonego materiału dowodowego i niesłuszne przyjęcie, że K. Z. działał z zamiarem bezpośrednim spowodowania u pokrzywdzonego ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, który to zamiar miał postać zamiaru ogólnego - podczas gdy całokształt okoliczności sprawy wynikający z przeprowadzonych dowodów przemawia za przyjęciem, że oskarżony nie miał zamiaru spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu pokrzywdzonego i czynu dopuścił się nieumyślnie w warunkach czynu z art. 156 § 1 pkt 2 w zw. z art. 156 § 2 k.k.;
2. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez pobieżne i pozbawione rzetelnej oceny, a także niedostateczne rozważenie zarzutów zawartych w apelacji obrońcy dotyczących oceny postaci zamiaru, jaki towarzyszył skazanemu w chwili czynu;
3. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez pobieżne i pozbawione rzetelnej oceny, a także niedostateczne rozważenie zarzutów zawartych w apelacji obrońcy dotyczących dokonanej przez Sąd I Instancji wadliwej oceny zeznań świadków I. P., M. G. i M. K.;
4. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez pobieżne i pozbawione rzetelnej oceny, a także niedostateczne rozważenie zarzutów zawartych w apelacji obrońcy dotyczących wadliwego przyjęcia, że K. Z. nie był w żaden sposób sprowokowany przez pokrzywdzonego jak i jego towarzysza M. G. , a zamach oskarżonego miał być niczym nieuzasadniony;
5. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez pobieżne i pozbawione rzetelnej oceny, a także niedostateczne rozważenie zarzutów zawartych w

apelacji obrońcy dotyczących pisemnej i ustnej opinii biegłego chirurga lek. J. S.;

6. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez pobieżne i pozbawione rzetelnej oceny, a także niedostateczne rozważenie zarzutów zawartych w apelacji obrońcy dotyczących braków postępowania dowodowego spowodowanych oddaleniem wniosków dowodowych obrońcy w przedmiocie powołania zespołu biegłych lub powołania biegłego neurochirurga, uzupełnienia dokumentacji medycznej poprzez jej zażądanie przez Sąd bezpośrednio z placówek medycznych, przesłuchania dalszych świadków;
7. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez pobieżne i pozbawione rzetelnej oceny, a także niedostateczne rozważenie zarzutów zawartych w apelacji obrońcy dotyczących „powołania innego biegłego w sprawie celem zapewnienia gwarancji jego obiektywizmu”;
8. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. poprzez pobieżne i pozbawione rzetelnej oceny, a także niedostateczne rozważenie zarzutów zawartych w apelacji obrońcy dotyczących nieprzesłuchania pokrzywdzonego w obecności biegłego psychologa.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu w całości, a także o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w Jarosławiu z dnia 30 kwietnia 2019 r., sygn. akt II K 1224/18, i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Wyrokiem z dnia 17 listopada 2021 r., IV KK 55/20, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Przemyślu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Podsumowując swoje wywody Sąd Najwyższy wskazał, że „W toku ponownego rozpoznania, Sąd Okręgowy w Przemyślu ponownie wnikliwie i rzetelnie dokona zasadności wszystkich podnoszonych w apelacji zarzutów, ze szczególnym uwzględnieniem uwag poczynionych w niniejszym uzasadnieniu, mając na uwadze, że w świetle dotąd zebranego w sprawie materiału dowodowego najpewniej prawidłową będzie

kwalifikacja działania skazanego Z. jako przestępstwa wyczerpującego znamiona z art. 156 § 2 k.k. w zbiegu z art. 157 § 1 k.k.”.

Po przeprowadzeniu ponownego postępowania odwoławczego, Sąd Okręgowy w Przemyślu, wyrokiem z dnia 23 czerwca 2022 r., sygn. akt II Ka 347/21:

1. zmienił pkt I zaskarżonego wyroku w ten sposób, że uznał oskarżonego K. Z. za winnego tego, że w dniu 13 sierpnia 2016 r. w J., woj. [...] działając umyślnie, godząc się na spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1 k.k., uderzył pięścią w twarz M.J., w wyniku czego pokrzywdzony przewrócił się i uderzył głową w twarde podłoże, powodując nieumyślnie u pokrzywdzonego obrażenia ciała w postaci złamania kości skroniowej prawej i piramidy kości skroniowej prawej oraz łuski potylicznej po stronie prawej, licznych ognisk stłuczenia płata skroniowego prawego oraz licznych ognisk stłuczenia płata czołowego mózgu i krwiaka przymózgowego po stronie prawej, które skutkowały u pokrzywdzonego ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu w postaci choroby realnie zagrażającej życiu, tj. przestępstwa z art. 156 § 2 k.k. w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 4 § 1 k.k. skazał go na karę 4 lat pozbawienia wolności;
2. zmienił pkt III zaskarżonego wyroku w ten sposób, że na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności od 19 sierpnia 2018 r. do 17 listopada 2021 r.;
3. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy;
4. rozstrzygnął o kosztach.

Orzeczenie to zaskarżone zostało w całości kasacją obrońcy skazanego. Skarżący, powołując się na przepis art. 523 § 1 k.p.k. zarzucił „rażące naruszenia prawa procesowego, które miały istotny wpływ na treść wydanego w sprawie prawomocnego wyroku, tj.:

1. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez przekraczającą granice swobody, sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania ocenę zgromadzonego materiału dowodowego:
 - i niesłuszne przyjęcie, że skazany działał umyślnie, godząc się na spowodowanie u pokrzywdzonego naruszenia czynności narządu ciała lub

rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1 k.k. w sytuacji, gdy okoliczności zdarzenia, sposób działania skazanego nie dają podstaw do przyjęcia, że miał on zamiar wywołania u pokrzywdzonego jakiegokolwiek rozstroju zdrowia. Skazany działał jedynie z zamiarem naruszenia nietykalności cielesnej M. J.;

- i niesłuszne przyjęcie, że K. Z. swoim zachowaniem wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 157 § 1 k.k. stanowiącego podstawę skazania, w sytuacji gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w tym opinie biegłego z zakresu medycyny nie dają podstawy do ustalenia, że do obrażeń u pokrzywdzonego stanowiących uszkodzenia ciała odpowiadające uszczerbkowi z art. 157 § 1 k.k. doszło w wyniku czynnego działania oskarżonego i uderzenia w twarz; ponadto opis czynu przypisanego skazanemu nie odzwierciedla obrażeń stanowiących średni lub lekki uszczerbek na zdrowiu;

- i niesłuszne przyjęcie, że do powstania u pokrzywdzonego >>obrażeń w okolicy oczodołów zadanych pięścią trzeba było użyć dużej siły, a do powstania krwaka ubytku śluzówki w obrębie wargi dolnej po stronie lewej trzeba było użyć niewielkiej siły<< w sytuacji gdy żadna z opinii biegłego nie daje podstaw do przyjęcia, że do powstania tych obrażeń doszło w wyniku bezpośredniego działania oskarżonego i uderzenia pięścią pokrzywdzonego, biegły nie był w stanie wskazać czy do krwaka oczodołów doszło w wyniku uderzenia pięścią czy w wyniku uderzenia głową o twarde podłoże i wynaczynienia krwi, zaś jeżeli chodzi o ubytek śluzówki wargi dolnej obrażenie to nie wiadomo kiedy powstało, mechanizmy jego powstania mogły być różne co wynika z opinii;

- i niesłuszne przyjęcie, że obrażenia z art. 157 § 1 k.k. powstały wskutek uderzenia pokrzywdzonego pięścią w twarz, podczas gdy nie wynika to z opinii biegłego, ponadto przyjęcie, że zarówno obrażenia oczodołów (krwaki okularowy) jak i ubytek śluzówki wargi dolnej po stronie lewej powstały w wyniku uderzenia pięścią, w sytuacji gdy ustalenia te są wewnętrznie sprzeczne wobec faktu ustalonego przez Sąd, że pokrzywdzony został uderzony przez K. Z. jeden raz, a więc nie mógł jednocześnie wywołać urazu

obu oczodołów i ubytku śluzówki wargi dolnej z racji umiejscowienia tych obrażeń w różnych częściach twarzy;

- i niesłuszne przyjęcie, że opinia pisemna i ustna biegłego J.S. nie budzą żadnych wątpliwości, w sytuacji gdy biegły złożył do akt sprawy łącznie 4 opinie sądowe (w tym 2 na etapie I instancji - ustną i pisemną) i Sąd odwoławczy miał obowiązek analizy całego materiału dowodowego także wcześniejszych opinii biegłego w kontekście mechanizmu powstania obrażeń czego nie uczynił, gdyż z uzasadnienia wyroku z dnia 23 czerwca 2022 r. nie wynika, aby Sąd odwoławczy brał pod uwagę treść wcześniejszych opinii wykluczających spowodowanie u pokrzywdzonego obrażeń z art. 157 § 1 k.k.;

b) art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k. poprzez niesłuszne przyjęcie, że oskarżony zadał pokrzywdzonemu uderzenie >>pięścią<< w twarz, w sytuacji gdy materiał dowodowy nie pozwala na jednoznaczne ustalenie sposobu w jaki zostało zadane jednorazowe uderzenie, przez co nie można wnioskować o wywołaniu u pokrzywdzonego krwiaka okularowego i ubytku śluzówki wargi dolnej poprzez uderzenie pięścią;

c) art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k. poprzez rozstrzygnięcie nie dających się usunąć wątpliwości co do przyczyny powstania krwinków okularowych w obrębie twarzy i krwiaka śluzówki wargi dolnej na niekorzyść oskarżonego i przyjęcie, że to bezpośrednie zachowanie oskarżonego polegające na uderzeniu pięścią w twarz wywołało te obrażenia, w sytuacji gdy opinie medyczne podają co najmniej kilka wariantów powstania tych zmian pourazowych, kolejno poprzez przyjęcie, że zasadne jest zastosowanie art. 157 § 1 k.k. bez rozstrzygnięcia czy krwinki te stanowią rozstrój zdrowia poniżej czy powyżej 7 dni w rozumieniu przepisów art. 157 § 1 i 2 k.k.;

d) art. 455 k.p.k. w zw. z art. 33 § 1 k.p.k. poprzez przyjęcie za podstawę skazania poza art. 156 § 2 k.k. dodatkowo art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. przez co Sąd odwoławczy wyszedł poza granice oskarżenia; K. Z. nie stał pod zarzutem popełnienia przestępstwa z art. 157 § 1 k.k., w toku postępowania żaden z sądów – w tym Sąd Okręgowy w Przemyśle nie pouczał stron o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu poprzez zastosowanie nowej podstawy prawnej rozstrzygnięcia, przez co w wydanym prawomocnym

wyroku doszło do wyjścia poza granice oskarżenia i zaskarżenia wyroku na niekorzyść skazanego – zastosowanie kwalifikacji prawnej z art. 157 § 1 k.k. spowodowało wymierzenie skazanemu kary w wymiarze 4 lat pozbawienia wolności, co nie było możliwe na podstawie wyłącznie właściwej kwalifikacji prawnej z art. 156 § 2 k.k. (zagrożenie karą pozbawienia wolności do lat 3); środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego w zakresie przypisania mu nowej kwalifikacji prawnej z art. 157 § 1 k.k. nie wniesiono, a więc dokonanie przez Sąd II instancji >>poprawy<< kwalifikacji prawnej i to na niekorzyść skazanego poprzez przypisanie mu kolejnego przestępstwa było bez podstawy prawnej;

- e) art. 399 § 1 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. poprzez przyjęcie za podstawę prawną skazania i wymierzenia kary z przepisu art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w sytuacji, gdy Sąd nie pouczał o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej w toku postępowania odwoławczego (jak i w toku I instancji), przez co doszło do rażącego naruszenia prawa do obrony oskarżonego przed sądem II instancji poprzez pozbawienie go możliwości przedstawienia jakiejkolwiek argumentacji w zakresie braku zasadności zastosowania art. 157 § 1 k.k. chociażby w świetle opinii biegłego, w których nie ma ani wzmianki o wywołaniu obrażeń z art. 157 § 1 k.k.;
- f) art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 434 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. poprzez dokonanie zmiany kwalifikacji prawnej czynu i opisu czynu przypisanemu skazanemu w sytuacji, gdy treść środka zaskarżenia wniesionego na niekorzyść oskarżonego nie zawierała zarzutów w kierunku przyjęcia nowej kwalifikacji prawnej, środek odwoławczy oskarżyciela publicznego wniesiony był na niekorzyść wyłącznie co do wymiaru kary przez co doszło do rażącego pogorszenia sytuacji oskarżonego i rozpoznania sprawy poza granicami zaskarżenia;
- g) art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w związku z art. 53 § 1 i 2 k.k. poprzez utrzymanie w mocy w ramach kontroli instancyjnej rażąco surowej kary w wymiarze 4 lat pozbawienia wolności, która to kara nawet przy przyjęciu sprawstwa i winy oskarżonego jest w swej surowości absolutnie nieadekwatna do stopnia zawinienia skazanego, który ostatecznie przyjął Sąd – działał

nieumyślnie w zakresie wywołania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, ponadto jest to kara nieadekwatna wobec faktu, iż skazany wyraził ubolewanie i skruchę z powodu zdarzenia, przeprosił pokrzywdzonego, wypłacił mu dobrowolnie zadośćuczynienie w kwocie 60.000 zł, jest to kara rażąco surowa i nieadekwatna wobec faktu, że w takim samym wymiarze orzekano karę wobec oskarżonego, gdy przypisywano mu działanie z zamiarem bezpośrednim pobicia i działania z zamiarem bezpośrednim wywołania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu”.

Odwołując się do przedstawionych zarzutów, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu odwoławczego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy skazanego okazała się na tyle zasadna, że konsekwencją podzielenia niektórych z podniesionych w niej zarzutów stała się konieczność uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Na wstępie odnieść się należy do zarzutów zawartych w pkt d, e i f kasacji, które ocenić należy jako oczywiście bezzasadne. Warto przypomnieć, że skuteczność kasacji zależy od wykazania, że w toku postępowania doszło do rażącej obrazu prawa i to takiej, które mogła mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. W pkt e) kasacji trafnie wskazano, że w toku postępowania odwoławczego nie uprzedzono stron o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu przez przyjęcie art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 156 § 2 k.k. i art. 11 § 2 k.k., co należało uczynić stosownie do treści art. 399 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. Rzecz jednak w tym, że uchybienie to nie mogło mieć istotnego wpływu na treść wyroku, zwłaszcza w kontekście realizacji prawa oskarżonego do obrony. Nie wnikając w treść zarzutów apelacyjnych i możliwe konsekwencje prawne wynikające z ich ewentualnego podzielenia, można ograniczyć się do stwierdzenia, że wskazana wyżej, nowa kwalifikacja prawna nie mogła być dla stron postępowania zaskoczeniem, bowiem wprost o niej mowa w uzasadnieniu wyroku

Sądu Najwyższego uchylającego po raz pierwszy wyrok Sądu Okręgowego w Przemyślu. Przypomnieć trzeba, że Sąd Najwyższy w swoich wywodach stwierdził wprost, że: „W toku ponownego rozpoznania, Sąd Okręgowy w Przemyślu ponownie wnikliwie i rzetelnie dokona zasadności wszystkich podnoszonych w apelacji zarzutów, ze szczególnym uwzględnieniem uwag poczynionych w niniejszym uzasadnieniu, mając na uwadze, że w świetle dotąd zebranego w sprawie materiału dowodowego najpewniej prawidłową będzie kwalifikacja działania skazanego Z. jako przestępstwa wyczerpującego znamiona z art. 156 § 2 k.k. w zbiegu z art. 157 § 1 k.k.”.

Za oczywiste nieporozumienie uznać należy zarzut sformułowany w pkt d) kasacji. Jest przecież jasne, że Sąd odwoławczy nie mógł obrazić art. 455 k.p.k., ponieważ nie ograniczył się jedynie do zmiany kwalifikacji prawnej przypisanego oskarżonemu czynu. Odmienne od poprzedniej kwalifikacja prawna była konsekwencją zmiany ustaleń faktycznych oraz opisu przypisanego przestępstwa. Sąd pierwszej instancji uznał przecież oskarżonego za winnego popełnienia przestępstwa z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. polegającego na umyślnym – z zamiarem bezpośrednim – spowodowania u pokrzywdzonego obrażeń pociągających za sobą chorobę realnie zagrażającą życiu. Tymczasem Sąd odwoławczy uznał, że oskarżony działając umyślnie z zamiarem ewentualnym, spowodował u pokrzywdzonego średni uszczerbek na zdrowiu (art. 157 § 1 k.k.) oraz nieumyślnie ciężki uszczerbek w postaci choroby realnie zagrażającej życiu. Jest również jasne, że wbrew wywodom będącym konsekwencją zarzutów z pkt d) i f) kasacji, Sąd nie wykroczył poza granice oskarżenia, nie dopuścił się też, w tym aspekcie, do naruszenia zakazu *reformationis in peius*. Granice oskarżenia wyznacza zdarzenie historyczne będące przedmiotem osądu. Granice te, w rozważanej sprawie, nie zostały w najmniejszym nawet stopniu przekroczone, bowiem całe postępowanie dotyczyło zachowania oskarżonego polegającego na uderzeniu pokrzywdzonego, skutków tego uderzenia oraz zamiaru towarzyszącego zachowaniu sprawcy. Nie może budzić też wątpliwości, że w zestawieniu z wyrokiem Sądu Rejonowego, zmiana opisu czynu i kwalifikacji prawnej dokonana przez Sąd Okręgowy nie może być oceniana jako działanie na niekorzyść oskarżonego. Niczego tu nie zmienia przyjęcie kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu oskarżonego, skoro konsekwencją

zmian było dokonanie korzystniejszych dla oskarżonego ustaleń związanych z postacią zamiaru oraz skutkami jego zachowania. Nowa kwalifikacja prawna pociągnęła za sobą także znacząco łagodniejsze zagrożenie ustawowe, o czym będzie mowa w związku z zarzutem z pkt g) kasacji.

O skuteczności kasacji przesądził ten fragment zarzutu z pkt a), w którym podnosi się, że „opis czynu przypisanego skazanemu nie odzwierciedla obrażeń stanowiących średni lub lekki uszczerbek na zdrowiu” oraz zarzut z pkt g) nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Zmieniając opis przypisanego oskarżonemu czynu Sąd Okręgowy ustalił, że K. Z. „działając umyślnie, godząc się na spowodowanie naruszenia czynności ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1 k.k.” uderzył pokrzywdzonego pięścią w twarz, doprowadzając do jego upadku i uderzenia głową o twarde podłoże, nieumyślnie powodując liczne obrażenia ciała, które doprowadziły do ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci choroby realnie zagrażającej życiu. Wszystkie wymienione w opisie czynu obrażenia, których doznał pokrzywdzony, objęte więc były nieumyślnością oskarżonego. Z treści rozstrzygnięcia, a także z uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego nie wynika jednak jakie obrażenia objęte zamiarem ewentualnym oskarżony spowodował swoim działaniem, czy też usiłował je spowodować. Nie wiadomo także dlaczego przyjęto, że sprawca działając umyślnie dopuścił się przestępstwa z art. 157 § 1 k.k., ponieważ przyjęta kwalifikacja prawna także nie wynika z wyroku i jego uzasadnienia. W opisie czynu przypisanego odwołano się do sformułowania „naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1 k.k.”. Stanowi to oczywiste odwołanie się do treści art. 157 § 1 k.k., jednak wcale nie przesądza o adekwatności zastosowanej kwalifikacji prawnej. Dla przyjęcia kwalifikacji z art. 157 § 1 k.k., poza ustaleniem, że doszło do naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, innego niż określonego w art. 156 § 1 k.k., konieczne jest także ustalenie, że owo naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwały dłużej niż siedem dni, ponieważ brak spełnienia tego znamienia uzasadnia kwalifikację prawną z art. 157 § 2 k.k. – naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwające nie dłużej niż siedem dni są przecież także naruszeniami i rozstrojem zdrowia innymi niż określone w art. 156 § 1 k.k. W konsekwencji nie wiadomo, dlaczego w zaskarżonym kasacją

wyroku przyjęto, że oskarżony dopuścił się umyślnie przestępstwa z art. 157 § 1 k.k. a nie z art. 157 § 2 k.k. oraz dlatego przypisano mu odpowiedzialność za jakikolwiek objęty umyślnością skutek, skoro go nie wskazano.

Wbrew twierdzeniu zawartemu w pkt g) kasacji sąd odwoławczy nie utrzymał w mocy rozstrzygnięcia o karze pozbawienia wolności, lecz odmiennie opisując czyn przypisany oskarżonemu oraz kwalifikując go z odwołaniem się do innych przepisów ustawy karnej, wymierzył karę na nowo. Jest oczywiste, że ze względu na zakaz zawarty w art. 523 § 1 zdanie drugie k.p.k. w kasacji nie można podnosić zarzutu rażącej niewspółmierności kary. Rozstrzygnięcie o karze może być natomiast atakowane przez podniesienie zarzutu obrazy prawa procesowego, co skutecznie uczyniono w pkt g) kasacji. Przypomnieć trzeba, że rozpoznając sprawę po raz pierwszy Sądy obu instancji wymierzyły oskarżonemu karę 4 lat pozbawienia wolności za czyn zakwalifikowany z art. 156 § 1 pkt 2 k.k., który w dacie jego popełnienia zagrożony był karą od roku do 10 lat pozbawienia wolności. Kasacja od pierwszego wyroku Sądu odwoławczego została wywiedziona wyłącznie na korzyść oskarżonego, zatem w ponowionym postępowaniu jego sytuacja nie mogła ulec pogorszeniu. Rozstrzygając w sprawie ponownie, swoje rozstrzygnięcie o karze Sąd odwoławczy oparł na przepisie art. 157 § 1 k.k., który przewiduje zagrożenie karą od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności. Oznacza to, że o ile w pierwszym wyroku wymierzona kara nie przekraczała średniego zagrożenia ustawowego, o tyle w wypadku w wypadku skazania na podstawie art. 157 § 1 k.k. wymierzona kara stanowiła aż 80% górnego zagrożenia ustawowego i była szesnastokrotnie wyższa od dolnego progu tego zagrożenia. Wprawdzie skarżący nie postawił w tym aspekcie zarzutu naruszenia zakazu *reformationis in peius*, jednak wskazanie na naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 53 § 1 i 2 k.k. było wystarczające do uznania kasacji za trafną w tej mierze. Apelacyjnemu zarzutowi rażącej niewspółmierności kary Sąd odwoławczy poświęcił krótki fragment wyводу znajdujący się na stronach 14 i 15 uzasadnienia wyroku, który warto przytoczyć, by zobrazować, że nie przystaje on do skarżonego kasacją rozstrzygnięcia o charakterze reformatoryjnym: „Odnosząc się do rodzaju i wymiaru kary orzeczonej wobec oskarżonego K. Z., podzielić należało stanowisko Sądu Rejonowego co do zasadności wymierzenia izolacyjnej kary pozbawienia wolności.

Zdaniem Sądu *ad quem*, w przedmiotowej sprawie, Sąd Rejonowy prawidłowo wyważył okoliczności przedmiotowe i podmiotowe sprawy przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu oskarżonego wskazując, iż jest on znaczny bowiem oskarżony godził w dobra takie jak życie i zdrowie człowieka oraz okoliczność, że oskarżony dopuścił się wielu zaniedbań – nie próbował udzielić pokrzywdzonemu pomocy, nie interesował się jego stanem, oddalił się z miejsca zdarzenia, a następnie uciekł za granicę, gdzie ukrywał się przez dwa lata. W ocenie Sądu Okręgowego, dolegliwość wymierzonej oskarżonemu kary w wymiarze 4 lat pozbawienia wolności jest współmierna w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości przypisanego mu czynu, który uwzględniając jego możliwe realne następstwa – utratę zdrowia, a nawet życia przez pokrzywdzonego uchodzić musi jako znaczny i spełnia zadania społecznego oddziaływania kary oraz cele szczególnie – prewencyjne kary. Wobec powyższego niemożliwym było również postawienie pozytywnej prognozy kryminologicznej wobec oskarżonego K. Z.”. Wywód ten, jak wynika z jego treści, w istocie ogranicza się do oceny apelacji obrońcy oskarżonego w odniesieniu do wyroku Sądu pierwszej instancji i całkowicie pomija dokonaną zmianę ustaleń faktycznych, co do rodzaju i treści zamiaru oskarżonego, związanego z umyślnością skutku i w konsekwencji znacząco korzystniejszej dla oskarżonego kwalifikacji prawnej przypisanego mu czynu. Uchybienie to ma charakter rażącej obrazę prawa procesowego, a jego istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku jest oczywisty.

Omówione uchybienia uzasadniły konieczność uchYLENIA wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W zaistniałej sytuacji odnoszenie się do pozostałych zarzutów kasacyjnych uznać należało, stosownie do art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k., za zbędne.

W toku ponowionego postępowania Sąd odwoławczy będzie zobowiązany do respektowania powyższych uwag i rzetelnego rozpoznania środka odwoławczego. Będzie także musiał pamiętać o wynikającym z art. 443 k.p.k. zakazie *reformationis in peius*, także w aspekcie ewentualnej konieczności czynienia nowych ustaleń faktycznych.

